

**ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ
“ХРИСТО БОТЕВ“ ОРИЗОВО**

Утвърдил:
Директор:
/Т.Иванова/

СТРАТЕГИЯ

за намаляване дела на преждевременно напусналите
образователната система
за периода 2015-2020 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система на ОУ "Христо Ботев"- Оризово е разработена в съответствие с рамкови европейски и национални документи и определените приоритети за развитие в сферата на средното образование.

Стратегията конкретизира ключовите мерки в политиките за превенция, интервенция и компенсиране на отпадането и преждевременното напускане на училище на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013–2020), приета от Министерския съвет с Протокол № 44 от 30.10.2013 год.

С дейностите си стратегията е ориентирана към реализиране на политики и мерки за постигане на стратегическата цел и оперативните цели на Стратегията, Програмата е разработена на основата на двугодишен План за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система на Министерството на образованието и науката .

Програмата представя:

- SWOT анализ - определяне на рисковите групи ученици, застрашени от отпадане в ОУ "Христо Ботев" и прилагане на мерки, свързани с превенцията, работещи по отношение на справянето с риска от отпадане от училище;
- дефиниране на дейности, насочени към идентифицираните рискови групи от ученици, предлагащи промяна в нагласите с цел повишаване мотивацията на учениците за учене, чрез предлагане на качествено образование - използване на интерактивни методи на преподаване, повишаване квалификацията на учителите, превръщане на училището в желана територия - подобряване на МТБ, включване на учениците в извънкласни форми, проекти и целодневна организация на учебния процес, приоритети, дефинирани в Стратегията за развитие на училището, ГКП и Плана за квалификация на педагогическите кадри.
- обмен на добри и работещи практики между заинтересованите страни;
- усъвършенстване на системата за събиране на постоянна и надеждна информация за движението на децата и учениците.

2.1. Основни причини за преждевременното напускане на училище

Проблемът с отпадането на учениците от училище съществува в българското училище отдавна. Но в последните години той доби острота и интензивност, несравнимо големи от предишни години. Това неизбежно предизвиква и фиксира общественото внимание върху причините и обстоятелствата, влияещи върху този процес. Различни институции се опитват да осъществят мониторинг на проблема с отпадането на ученици от училище, като всяка една от тях допринася с усилията си за осветляване на отделни негови аспекти.

А. Социално – икономически причини:

- ❖ Лошо качество на живота, пониженият жизнен стандарт.
- ❖ Ниски доходи на семейството.
- ❖ Отглеждане на деца в семейство с един родител.
- ❖ Перманентна безработица на един или на двамата родители.
- ❖ Липса на постоянни доходи на семейството.
- ❖ Сезонни възможности за работа, които се откриват пред безработните у нас и в чужбина и с произтичащите от това чести пътувания или липса на родителски контрол за дълги периоди от време.
- ❖ В резултат на финансовите и икономически затруднения много деца са принудени да помагат н семействата си, което води до нарушаване на участието им в учебния процес
- ❖ Свързват се с родителска незаинтересованост, противоречия, конфликти, напрежение и кризи в семейството, отрицателно въздействие на домашната среда

- ❖ функционална неграмотност или ниско образование на родителите
- ❖ деца и ученици в риск от извършване на противообществени прояви, ученици с поведение, което е трудно или е в конфликт със закона
- ❖ домашно насилие, незачитане правото на избор на децата, налагането на строги наказания.

Б. Етнокултурни причини:

Етнокултурното многообразие в съвременната българска образователна система се изразява в специфичните етнически, религиозни и езикови измерения. Силно действащите вътрешногрупови норми и натискът на етнокултурните традиции сред уязвими етнически общности и групи предопределят специфичните причини за преждевременното напускане на училище: отсъствие на познавателна мотивация, ниска степен на готовност за училище, липсва мотивация на родителите за получаване на образование от децата им и др. В училището се обучават ученици от ромски и турски произход. Причините се отнасят до специфичния контингент от роми, при които исторически и манталитетно сложили се парадигми на съзнанието, определят като цяло поведението на значима част от тази социална група.

- ❖ Тази социална група е масово заета в най-ниско платените сектори на икономиката поради ниска образованост и липса на квалификация.
- ❖ Безработицата сред тази група нарастна в големи мащаби.
- ❖ Липсата на осигуреност породила нарастване на антисоциални форми на поведение, на престъпност, наркомании, проституция и други.
- ❖ Ранни бракове при ромите като израз на стара исторически обусловена традиция.
- ❖ Използване на ромските деца като допълнителна работна ръка в семейството.
- ❖ Перманентна социална фрустрация на огромна част от това население, лишено от вяра, че може да се имплантира на по-високи стратификационни нива в обществото, след като за дълги периоди е било игнорирано и отхвърлено.

В. Труден учебен процес:

Този проблем, дефиниран от немалък брой ученици, е реакция на дълго съществувалия в българското образование екстензивен модел на развитие, реализиращ се като механично натрупване на нови знания в учебниците и учебните програми.

При нарастване на научното познание и на информационния поток неизбежно в геометрична прогресия този модел на образование и възпитание е очевидно несъстоятелен. Обхващат широк кръг проблеми: трудности в усвояването на учебното съдържание, слабости в методиката на преподаване и в организацията на обучението. Образователните причини са свързани и с начина на оценяване, квалификацията на учителите, навиците за учене, негативни нагласи на участниците в образователния процес и липсата на мотивация, качеството на учебниците. Големият брой отсъствия, липсата на достатъчно ефективна система за контрол върху начина на воденето и отчитането им, влошената дисциплина, насилието и агресията в училище, ниските образователни резултати са също вътрешни за училищните процеси. Взаимоотношенията в детската градина и училището, неразвитото кариерно ориентиране и консултиране, неподходящият избор на училище и непривлекателността на професионалното образование и обучение са също сред важните образователни причини за преждевременното напускане на училище. Недостатъчният обхват на децата в детска градина

Г. Училището е безинтересно и скучно:

За не малка част от учениците е очевиден дефицитът на ценността „образованост“. Реализира се като действия, игнориращи правилата за поведение в системата „училище“.

- липса на интерес за учене
- индиферентност към образователно-възпитателния процес
- конфликти с ученици и/или учители
- перманентно отсъствие от училищни учебни занятия
- създаване на собствена субкултура с други ученици, споделящи този тип поведение и изразяващо се в промяна на имиджа на личността във всеки възможен аспект
- възприемане на социокултурни модели на поведение, демонстриращи социална значимост и постигнат материален успех, обилно разхвалявани от жълтите медии, които модели на успех игнорират тотално ценността „образованост“ (успехът като функция на мутренско-чалгаджийското отношение към живота и ценностите на деморализираното посттоталитарно общество).

Д. Системен тормоз в училище:

Изразява се най-вече в психологическата плоскост на неприемането на индивида от групата поради най-различни причини и др. под.

- отхвърляне на групата и неизбежната фрустрация на индивида
- вербален и физически тормоз
- конфликти с ученици и учители
- конфликти, основаващи се на игнориране на вътрешните правила на поведение на институцията
- асоциалното поведение водещо до най-различни и многоаспектни реакции на индивида по отношение на околните и на училището като система от правила

Последици от отпадане от училище:

Значимите социално-психологически последици за индивида, отпаднал от училище, най-общо могат да се определят по следният начин:

- Значително намаляване на шансовете за постигане на висок обществен статус
- Увеличаване на екзистенциалния риск
- Социална реализация на много ниско ниво на обществена стратификация
- Перманентна заплахата от безработица, която като правило е много по-висока при хората без образование
- Бедност, фрустрация, склонност към асоциално и/или криминално поведение – алкохолизъм, наркомания, проституция, престъпност и др. под.

II. Кои от изброените причини имат отношение към ОУ „Христо Ботев“ с. Оризово?

ОУ „Христо Ботев“ е второто по големина училище на територията на община Братя Даскалови. В началото на учебната 2015/2016 година броят на децата и учениците, обучаващи се в училището е 158 ученици, от подготвителна група, I - VIII клас. Учениците са от с. Оризово и с. Опълченец. Етническият състав е разнороден – децата се самоопределят от турски и ромски етнос.

В училището се разработва и Програма от превантивни мерки за преодоляване на отпадането на учениците от училище и риск регистър към нея. Но за ефективното прилагане на програмата е необходимо първо да се определят рисковите групи от ученици, застрашени от отпадане, както и да се предложат превантивни мерки, насочени към тези групи ученици.

Няколко са причините, водещи до отпадането на ученици от училище. Тези причини обуславят и рисковите групи от ученици, застрашени от отпадане. Най-често срещани причини са:

-икономически - затруднен достъп до образование, поради ниски социални доходи, водещи до заминаване на семействата в чужбина;

-семейни;

-здравословни;

-поради нежелание за учене - ниска мотивация, слаб успех, голям брой извинени и неизвинени отсъствия, лоша дисциплина.

През изминалите години се наблюдава увеличаване процента на учениците, заминали в чужбина. Причините за това са социални - заминаване на цялото семейство поради ниски доходи и безработица. Между България и страните, към които е насочен основният емигрантски поток, липсват механизми за обмен на данни и проследяване каква част от заминалите в чужбина ученици продължават обучението си.

Най-голяма в процентно отношение групата на учениците, прекъснали обучението си поради семейни причини. Семейните причини обхващат широк кръг от проблеми, свързани с родителска незаинтересованост, противоречия и конфликти в семейството, отрицателно взаимодействие на домашната среда, ниско образование на родителите, бедност, етнокултурни традиции, ранни бракове.

III. Постигането на стратегическата и оперативните цели на стратегията се осъществява чрез:

Превенция, която цели предотвратяване на възникването на предпоставки за преждевременно напускане на училище, както и ограничаване на условията, които го благоприятстват. Политиките и мерките за превенция са насочени от образованието и грижите в ранна детска възраст до завършване на средното образование.

Интервенция, която цели създаването на условия за ограничаване на преждевременното напускане при отчитане на конкретните заплахи на равнището на отделните лица, следвайки принципа за решаване на проблемите на най-ниско равнище.

Компенсирание, което има за цел да подпомогне преждевременно напусналите училище отново да се включат в образованието, като им бъдат предложени разнообразни и достъпни форми за завръщане в системата на образование и обучение и/или придобиване на квалификация.

IV. Основни дейности по превенцията на отпадащи от училище ученици

1. Осигуряване на позитивна образователна среда – училищен климат, атмосфера на взаимоотношения, управление

Позитивната образователна среда е свързана с ясно дефиниране на правата, задълженията и отговорностите на участниците в образователния процес за осигуряване на условия за образование, благоприятстващо развитието на личността на всяко дете и ученик, както и с подобряване взаимодействието в училище.

1.1: Разработване и изпълнение на политики в училището

Позитивната образователна среда в училище е ключова мярка в превенцията на преждевременното напускане на училище, като във формирането ѝ се включват дейности като: разработване и изпълнение на собствена програма за превенция, подобряване на капацитета на педагогическите екипи за идентифициране на причините за отпадане, разработване и прилагане на механизми за контрол, оценка и самооценка на дейността на директора и педагогическите специалисти по отношение намаляването на отсъствията, разработването на система за намаляване на отсъствията на децата и учениците, партньорството с други заинтересовани страни и специалисти за работа със уязвими семейства и общности, развиване на дейности в подкрепа на всяко дете и ученик, активно взаимодействие между родители, деца и ученици и педагогически специалисти, развиване на междуучилищни инициативи и системен обмен на добри практики за превенция на преждевременното напускане на училище, използване на ученическото самоуправление и др.

Разработването на системата за ранно предупреждение в училище е особено важна за предотвратяване на бъдещи проблеми. Превантивните дейности от системата са свързани с идентифициране на децата и учениците, застрашени от преждевременно напускане на училище, както и на причините за всеки конкретен случай.

1.2. Повишаване качеството на образованието като предпоставка за развитие на личността на всяко дете и ученик и предотвратяване на преждевременното напускане на училище

Постигането на по-добри резултати от обучението на децата и учениците спомага за преодоляване на евентуални пречки пред развитието им, за придобиване на ключовите компетентности и осигурява възможности за личностна и професионална реализация. В това отношение се поставя акцент върху:

- актуализиране на учебните програми и разработването на учебници и учебни помагала с акцент върху практическата насоченост;
- оценяване, установяващо резултати и осигуряващо обратна връзка, за поддържане и стимулиране на мотивацията за учене, както и мониторинг на качеството на образователния процес;
- прилагане на съвременни подходи на преподаване, съобразени с индивидуалността на детето и ученика като партньор в образователния процес;
- задължителна квалификация на педагогическите специалисти, насочена към идентифициране и справяне със случаите на риск от преждевременно напускане на училище;
- назначаване на помощник на учителя и помощник-възпитател при идентифицирана необходимост;
- развиване и популяризиране на нови форми на обучение;
- формиране на нагласа за учене през целия живот от най-ранна възраст.

1.3. Осигуряване на достъп до образование и повишаване на качеството на образованието за децата и учениците от уязвими етнически общности

Политиката за всеобхватно, достъпно и качествено образование се отнася до всички български деца и ученици без оглед на тяхната етническа принадлежност. Училището следва да продължи да осъществява трайни мерки за осъществяване на образователната интеграция на децата и учениците и съхранение и развитие на тяхната идентичност. За целта е необходимо да се реализират политики за преодоляване на ориентиране на обучението към работа в мултикултурна група и клас, като същевременно се повиши интеркултурната компетентност на всички участници в образователния процес.

Прие необходимост следва да се предоставя допълнително обучение по български език, като паралелно с това се осигурява възможност и за обучение по майчин език.

1.4. Достъп до качествено образование за деца и ученици със специални образователни потребности

Междусекторният подход, разработването и изпълнението на политики на национално, регионално и общинско равнище следва да осигуряват приобщаващо образование за децата и учениците със специални образователни потребности чрез:

- създаване и ефективно функциониране на достъпни центрове, предоставящи адекватна подкрепа за всяко дете и ученик;
- развитие капацитета на учителите от училище за работа с децата и с учениците със специални образователни потребности, както и на специалистите, работещи с деца и ученици за прилагане на единна методика за оценяване на образователните им потребности;
- изграждане на педагогическа и специализирана подкрепяща среда за всяко дете и ученик за осигуряване на приобщаващото образование.

V. Основни дейности по интервенция на преждевременно напусналите училище

1.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите

Родителите и местната общност са участници в процеса на образование. Те са основен фактор за подпомагане на децата и младите хора в риск от преждевременно напускане на училище и трябва да бъдат насърчавани чрез:

- популяризиране на добри практики и възможности за участие в мрежи за включване на родителите и местната общност в мерки за предотвратяване на преждевременното напускане на училище;
- повишаване отговорността на родителите и тяхната активност за сътрудничество с учителите и училищното ръководство с цел развитието на децата им с фокус върху родители от уязвими групи за насърчаване на редовното посещаване на детската градина и училището;
- включване в осъществяването на граждански контрол в управлението на образователните институции.

1.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество

Изграждането на развиващи се училищни общности е предпоставка за ефективна политика за намаляване на преждевременното напускане на училище. Индивидуалното и груповото наставничество се превръща в процес на сътрудничество за изграждане на позитивни и конструктивни взаимоотношения чрез:

- разработване на политики за ненасилие и изграждане на силна училищна общност;
- развиване на индивидуалното и груповото наставничество за оказване на помощ на деца, ученици, родители и педагогически специалисти с цел преодоляване на трудности в образователен, социален или личен план;
- осигуряване на ефективна комуникация за навременното идентифициране и разрешаване на възникнали проблеми;
- повишаване привлекателността на класното ръководство и ролята на класния ръководител за индивидуално консултиране;
- работа по развитие на класа като екип;
- провеждане на консултации и своевременно намеса при поведение, изискващо намеса;
- изграждане и прилагане на практиката „ученици-наставници“ за функциониране на сплотена училищна общност, основана на екипна работа, взаимна подкрепа и солидарност;
- ангажиране на ученическите парламенти с дейности за интервенция при преждеременно напускане на училище.

1.3. Кариерно ориентиране и консултиране

Кариерното ориентиране и консултиране подготвя младите хора за информиран избор, за практическата полза от придобитите компетентности. То представя и връзката между повисокото образование и възможността за по-добра реализация. В тази насока е необходимо:

- изграждане и прилагане на система за кариерно ориентиране и консултиране в различните възрастови категории за мотивиране за продължаване на образованието и придобиване на квалификация;
- популяризиране на ползата от придобиване на професионална квалификация като възможност за реализация при риск от преждеременно напускане на училище.

1.4. Подкрепа за развитието на децата и учениците

За осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците е необходима и допълнителна подкрепа. Тя се предоставя на деца и ученици: със специални образователни потребности; с хронични заболявания; в риск; с изявени дарби, като ограничава преждевременното напускане на училище и предотвратява социалното изключване. Конкретните мерки в тази насока включват:

- назначаване на педагогически съветници и/или психолози и/или ресурсни учители в детските градини и училищата – при идентифицирана нужда;
- създаване на екипи, които да работят съвместно с родителите, органите за закрила правата на детето и органите за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;
- развитие на ученическото самоуправление чрез ученическите съвети/парламенти с подкрепа от училището и от органите на местно самоуправление;
- въвеждане на съвременни подходи за управление на дисциплината за преодоляване на фрагментарността в това отношение и постигане на последователна политика в

областта на възпитанието.

1.5. Прилагане на системи за ранно предупреждение

След идентифициране на децата и учениците, застрашени от преждевременно напускане на училище и причините за това, следва да се прилагат конкретни мерки за всеки застрашен, като:

- работа със семейството му;
- насочване за работа с психолог, педагогически съветник, младежки или социален работник, препоръка за включване в полуинтернатна група или целодневна организация на учебния ден и др.;
- допълнителни занимания/консултации, насочване към дейности по интереси;
- мотивиране за продължаване на образованието в следваща степен или за придобиване на професионална квалификация.

1.6. Развитие на занимания по интереси

Заниманията по интереси имат доказан ефект като средство за повишаване удовлетвореността на децата и учениците от живота в детската градина и училището и ограничаване на преждевременното напускане на училище. Те осмислят свободното време на учениците чрез изява в предпочитана дейност, приобщават и мотивират, включително деца и ученици с идентифицирани потребности от специфична подкрепа, деца и ученици в риск от отпадане и/или с прояви на агресия и/или насилие. Тези занимания повишават мотивацията за участие в образователния процес и допринасят за развиване на знания, умения и компетентности.

1.7. Подпомагане на ученици, застрашени от преждевременно напускане на училище, по финансови причини

Една от основните причини за преждевременното напускане на училище е липсата на финансови средства на семейството за осигуряване на редовното присъствие и активното участие на децата и учениците в образователния процес. Целевата финансова подкрепа може да включва:

- реализиране на училищни политики чрез разработени правила за отпускане на стипендии за насърчаване повишаването на образователните резултати, подпомагане на достъпа до образование и предотвратяване на отпадането

VI. Политики за компенсирание на ефекта от преждевременното напускане на училище

1.1. Създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждевременно напусналите я

Активната политика на пазара на труда обръща специално внимание на безработните лица с ниска грамотност, без образование и квалификация, включително преждевременно напусналите образователната система. Създаването на подходящи условия за реинтегриране в образователната система включва:

- завръщане на преждевременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: дистанционна, вечерна, задочна, кореспондентска;
- участие на преждевременно напусналите училище в курсове за ограмотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;
- популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
- създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
- увеличаване на възможностите за учене на работното място, с акцент върху разкриването на повече места за стажуване и чиракуване и мотивиране на местния бизнес за приемане на стажанти и чираци;
- осигуряване на устойчиви механизми и средства за гарантиране на възможност за включване в образование и обучение на лишените от свобода.

VII. В смисъла на гореказаното превенцията на учениците в риск от отпадане от училище включва внимателно диагностициране на семейна среда при пълна конфиденциалност, проследяване на промените в поведението на учениците в училище и правилно диагностициране на симптомите от класния ръководител, психолог и ръководството на училището.

Привличане в работата на училището на обществени институции, работещи по проблема и съвместна дейност с тях.

Дейностите, най-общо казано, могат да се развиват в следната последователност:

- системна работа на всеки класен ръководител с учениците и маркиране на всеки един поведенчески проблем
- взаимодействие със семейството на ученика с цел да се диагностицира същината на проблема, дори и в случаите на индиферентност или враждебност от негова страна, което само по себе си е ценна информация
- включване в дейността на училището психолог от ЦОП Чирпан и завеждане на картотека на случая
- запознаване на училищното ръководство и комисията за противообществени прояви на малолетни и непълнолетни на мероприятия за въздействие
- системна работа за повишаване на мотивацията на ученика за учене чрез беседи, разговори дискусии, посветени на професионалната реализация на младото поколение
- анкети със завършващите VII и VIII клас относно техните нагласи за продължаването на обучението им
- създаване на условия за работа в екип на учениците, на колективно позитивно мислене и нагласи за постигане на личен успех и самореализация
- строга отчетност при посещенията на консултациите по учебните предмети, особено на учениците, които демонстрират индиферентно отношение към учебния процес
- включване на проблемните ученици в обучителни групи по интереси и участие в проекти с цел стимулиране у тях на просоциално поведение
- диагностициране у учениците в риск на други умения и таланти, извън способността за учене, като художествени умения в областта на различните видове изкуства и включването им работни мероприятия с цел повишаване на тяхната собствена значимост в общата дейност
- диагностициране на спортни наклонности и възможности в спортовете, които развива училището: баскетбол, футбол, волейбол и др.
- включване на ученици в риск в подготовката на спортни и туристически мероприятия като екскурзии и посещения на различни исторически забележителности и паметници на културата в областта и страната
- включване на учениците в риск в различни групи, дискутиращи проблемите на гражданското образование и създаване на чувство за отговорност пред себе си и другите
- подготовка и провеждане на училищни дебати на тема основни проблеми, стоящи пред младия човек: реализация в определена професия, приобщаване към значими обществени каузи и др. под.
- търсене у учениците в риск на активно поведение към проблемите на младото поколение: специфичните непроницаеми субкултури, които младежите създават, СПИН и полово предавани болести, наркоманиите и алкохолизмът
- организиране на срещи на учениците от училището с бивши наши възпитаници, реализирали се в различни обществени дейности и запознаване с натрупаните от тях умения и опит в различни професии
- активно участие в мероприятията на община Братя Даскалови и кметство с. Оризово
- завеждане в картотека на всеки сериозен случай на девиантно поведение на УКБППМН

- работа с УКБППМН в мащаба на училището и общината
- тясно взаимодействие с инспектор „Детска педагогическа стая“ (ДПС) в гр. Чирпан
- взаимодействие и оповестяване на Агенция „Социално подпомагане“, Отдел „Закрила на детето“ на случаи, нуждаещи се от тяхната компетентна намеса
- ориентиране на учениците в риск към професионални паралелки и професионални гимназии (по статистика близо половината от отпадналите от училище биха се върнали в училище, но ако са в паралелка с професионална насоченост)
- работа с учителите за повишаване на тяхната квалификация и психологически умения за ранна диагностика на проблемите
- работа с родителите с „формални“ и „неформални“ подходи за запознаването им с възможните рискове за техните деца и рисковете идващи от социалната среда
- непрекъснат строг контрол на поведението, отсъствията и оценките на учениците, тъй като промените в тези компоненти непременно ни насочват към назряващ проблем
- контакти с организации, които подпомагат социалнослаби деца с цел подобряване условията за живот и учене
- търсене на спонсори за подкрепа на ученици в риск и при възможност – осигуряване на работа